

Sygn. akt III U 237/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2015 r.

Sąd Okręgowy w Przemysłu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Lucyna Oleszek

Protokolant sekretarz sądowy Agnieszka Radochońska

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2015 r. w Przemysłu

na rozprawie

sprawy M. F.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o emeryturę

na skutek odwołania M. F.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

z dnia 4 lutego 2015 r. **nr** (...)

I. **zmienia** zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje wnioskodawcy M. F. prawo do emerytury w ustawowej wysokości, począwszy od dnia 2 stycznia 2015 r.,

II. **stwierdza**, że Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie w ustaleniu prawa do powyższego świadczenia,

III. **zasądza** od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. na rzecz wnioskodawcy kwotę 240 zł (słownie: dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt III U 237/15

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 29 maja 2015 r.

Decyzją z dnia 4 lutego 2015 r. zn. (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. odmówił wnioskodawcy M. F. prawa do emerytury.

W podstawie prawnej decyzji powołano się na przepisy art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) w zw. z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego

1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnianych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43) i stwierdzono, że wnioskodawca nie udowodnił na dzień 1 stycznia 1999 r. - 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, a jedynie 24 lata, 6 miesięcy i 23 dni.

Do zatrudnienia nie uwzględniono mu okresów pracy na eksporcie od 27 sierpnia 1982 r. do 5 stycznia 1983 r. oraz od 29 października do 21 grudnia 1985 r. z uwagi na nieścisłości związane z faktycznym czasem trwania umowy eksportowej oraz wobec korzystania z urlopu dewizowego. Ponadto pominięto okres pracy od 1 do 31 maja 1990 r., ponieważ czeska instytucja ubezpieczeniowa nie potwierdziła tego okresu zatrudnienia.

Wnioskodawca M. F. w dniu 9 marca 2015 r. złożył odwołanie od tej decyzji, domagając się jej zmiany i przyznania prawa do emerytury oraz zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego.

Na uzasadnienie podał, że posiada 25-letni okres zatrudnienia z uwzględnieniem pracy w Republice Czeskiej w maju 1990 r. oraz całego okresu zatrudnienia za granicą. Podniósł, że organ rentowy ustalając wysokość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 r. przyjął za udowodnione okresy składkowe w wymiarze 24 lat, 11 miesięcy i 22 dni oraz nieskładkowe w wymiarze 1 miesiąca i 3 dni. Pominięcie obecnie tych ustaleń jest bezpodstawne, a po doliczeniu zatrudnienia w czeskiej firmie staż ubezpieczeniowy powinien być jeszcze dłuższy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie z przyczyn, które stanowiły o wydaniu zaskarżonej decyzji.

Podkreślono, że wnioskodawca legitymuje się jedynie 24-letnim stażem ubezpieczeniowym (24 lata, 6 miesięcy i 23 dni). Istota sporu sprowadza się do ustalenia okresu zatrudnienia wnioskodawcy na eksporcie od 27 sierpnia 1982 r. do 5 stycznia 1983 r., a to wobec wątpliwości, kiedy faktycznie ustało zatrudnienie za granicą. Pominięto także okres urlopu dewizowego od 29 października do 21 grudnia 1985 r. (24 dni) oraz okres ewentualnego zatrudnienia w Czechach od 1 do 31 maja 1990 r. Tego ostatniego okresu zatrudnienia nie potwierdziła czeska instytucja ubezpieczeniowa.

Sąd Okręgowy w Przemysłu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca M. F. urodzony (...) z zawodu kierowca - mechanik pojazdów samochodowych pracą zawodową rozpoczął 1 września 1971 r. i w zatrudnieniu pozostaje do chwili obecnej na stanowisku operatora urządzeń uzdatniania wody.

W dniu 3 grudnia 2014 r. wnioskodawca złożył do (...) Oddział w R. wniosek o emeryturę w obniżonym wieku wraz z oświadczeniem, iż nie jest członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego. Dokumentując okresy ubezpieczenia wnioskodawca przedłożył m.in. świadectwa pracy wykonywanej w warunkach szczególnych oraz dokumentację osobową z okresu zatrudnienia w Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) w P..

Bezsporny w sprawie okazał się staż pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Wnioskodawca przedłożył świadectwa pracy wykonywanej w szczególnych warunkach w wymiarze 16 lat, 9 miesięcy i 7 dni.

Natomiast ogólny staż pracy przyjęto za udowodniony jedynie w wymiarze 24 lat, 6 miesięcy i 23 dni. Stąd zaskarżoną decyzją odmówiono wnioskodawcy prawa do emerytury.

Dowód: 1) Akta organu rentowego (emerytalne):

- wniosek o emeryturę z dn. 3.12.2014 r.

- decyzja odmowna z dn. 4.02.2015 r.

Ponadto Sąd ustalił, że wnioskodawca M. F. w okresie od 1 sierpnia 1979 r. do 31 marca 1983 r. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Budownictwa (...)

i Rurociągów (...) 7” w P.. Pracę w tej firmie podjął

w związku z chęcią wyjazdu do pracy za granicą. Formalnie został przekazany na zasadzie porozumienia między zakładami pracy, przechodząc ze Spółdzielni (...)

w P., gdzie był zatrudniony jako mechanik samochodowy. W firmie (...) - 7” w P. zaczął również prace mechanika samochodowego na budowie Huty (...). Był zatrudniony w warsztacie sprzętu w charakterze silnikowca. Według zapisów w „Karcie obiegowej zmiany” został zwolniony z dniem 26 sierpnia 1982 r. do pracy w Iraku. Pracował na budowie zapory w B. w okresie od 28 sierpnia 1982 r. do 16 grudnia 1982 r. Budowa była objęta kontraktem (...). Niemniej umowę o pracę wnioskodawca zawarł ze swoim macierzystym pracodawcą. Po powrocie do kraju, w grudniu 1982 r., wskazano, że wnioskodawca ma się zgłosić do pracy w dniu 6 stycznia 1983 r. W wyznaczonym dniu wnioskodawca kontynuował pracę w charakterze ślusarza silnikowego.

Następnie w związku z znalezieniem innej pracy, z dniem 31 marca 1983 r. wnioskodawca wypowiedział umowę o pracę w firmie (...) - 7”. W świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach z dnia 3 kwietnia 2013 r. następcą prawnym ówczesnego pracodawcy firma (...) SA w upadłości w P. wskazała, że wnioskodawca pozostawał w zatrudnieniu od 1 sierpnia 1979 r. do 31 marca 1983 r., przy czym w okresie od 1 sierpnia 1979 r. do 26 sierpnia 1982 r. i od 6 stycznia do 31 marca

1983 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace przy naprawie pomp wtryskowych, wtryskiwaczy i gaźników do silników spalinowych.

Od 11 kwietnia 1983 r. do 28 grudnia 1985 r. wnioskodawca pracował

w Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) w P. na stanowisku mechanika sprzętu. Zmiana tego zatrudnienia wynikała z chęci kolejnego wyjazdu do pracy za granicą i w dniu 4 października 1983 r. wnioskodawca wystąpił o zakwalifikowanie go do pracy na budowie eksportowej. Okazało się to możliwe najwcześniej po przepracowaniu roku. W dniu 25 maja 1984 r. pracodawca wnioskodawcy wystąpił do WUSW w P.

o wystawienie mu paszportu wielokrotnego celem wyjazdu do Iraku na dokończenie budowy prowadzonej przez (...). Następnie w dniu 24 listopada 1984 r. macierzysty pracodawca zawarł z wnioskodawcą umowę o pracę na budowie eksportowej w I.

w Iraku na okres od 30 listopada 1984 r. do końca okresu gwarancyjnego. Również to ten pracodawca dokonywał rozliczenia kosztów biletu lotniczego oraz wizy, poniesionych przez wnioskodawcę. Faktycznie na tej kolejnej budowie eksportowej wnioskodawca pracował od 30 listopada 1984 r. do 28 października 1985 r. na stanowisku mechanika. W związku

z zakończeniem pracy i powrotem do kraju wypłacono mu wynagrodzenie dewizowe za udzielony urlop wypoczynkowy za rok 1984/1985 w ilości 24 dni roboczych. Natomiast za rok 1984 wykorzystał 23 dni urlopu wypoczynkowego i z tego tytułu nie wypłacano mu ekwiwalentu proporcjonalnie do okresu przepracowanego w kraju. Równocześnie wypłacono mu ekwiwalent za każde 2 tygodnie przepracowane za granicą w ilości 24 dni z tytułu różnicy czasu pracy. Termin powrotu do pracy wyznaczono mu na 28 grudnia 1985 r. Faktycznie wnioskodawca do pracy nie powrócił, na jego prośbę, za porozumieniem stron z tą datą rozwiązano umowę o pracę. Bezpośrednio po ustaniu tego zatrudnienia wystawiono wnioskodawcy świadectwo pracy z dnia 27 stycznia 1986 r. ze wskazaniem okresu zatrudnienia do 28 grudnia 1985 r.

Równocześnie Sąd ustalił, że w czasie tego zatrudnienia Przedsiębiorstwo Budownictwa (...) w P. w piśmie z dnia 6 września 1984 r. wyraziło zgodę na udzielenie urlopu bezpłatnego dla wnioskodawcy na okres 2 lat do pracy na budowie eksportowej. Zgoda ta została przesłana do Przedsiębiorstwa (...) w W.. Faktycznie jednak nie sprecyzowano okresu tego urlopu, a zgodnie z zawartą w dniu 24 listopada 1984 r. umową o pracę na budowie eksportowej, wnioskodawca nadal pozostał pracownikiem firmy (...), a budowa, na której wykonywał obowiązki nadzorowana była przez (...).

Dowód: 1) Akta organu rentowego:

- świadectwa pracy z dnia 31.07.1979 r., 29.03.1983 r., 27.01.1986 r.
- świadectwa wykonywanych prac w warunkach szczególnych z dnia 29.12.2011 r., , 3.04.2013 r.,
- dokumentacja osobowa z Przedsiębiorstwa Budownictwa (...)
w P. (umowa o pracę z dnia 11.04.1983 r., podanie o rozwiązanie umowy o pracę z dnia 21.01.1986 r. i rozwiązanie umowy o pracę z dnia 24.01.1986 r., Karta obiegowa zmiany z dnia 30.11.1984 r., podanie o zakwalifikowanie na budowę eksportowa z dnia 4.10.1983 r., pismo odmowne z dnia 10.11.1983 r., umowa o pracę na budowie eksportowej z dnia 24.11.1984 r., rozliczenie kosztów biletu i wizy z dnia 11.06.1985 r., rozliczenie wyjazdu z dnia 7.11.1985 r., Zaświadczenie z dnia 28.11.1985 r. i Zaświadczenie nr 37/85),
- umowa o pracę nr (...) na budowie eksportowej z dnia 24.08.1982 r.

2) Akta osobowe z Przedsiębiorstwa (...) - 7" w P.:

- przeniesienie pracownika z dnia 24.07.1979 r.,
- przyjęcie do pracy z dnia 1.08.1979 r. i 14.08.1979 r.,
- Karty obiegowe zmiany z dnia 26.08.1982 r., 6.01.1983 r. i 31.03.1983 r.
- Zaświadczenie nr 85/82 o zakończeniu pracy za granicą,
- opinia z dnia 13.08.1984 r.,
- świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach z dnia 3.04.2013 r.

3) zeznania wnioskodawcy (e-protokół z dnia 29.05.2015 r. - 10 min.).

Ponadto Sąd ustalił, że w dniu 5 marca 1987 r. wnioskodawca został przyjęty do pracy na stanowisku maszynisty pomp w Przedsiębiorstwie (...)

w P. w Zakładzie uzdatniania wody. W czasie tego zatrudnienia, tak jak wielu innych pracowników, korzystał z urlopu bezpłatnego celem podjęcia pracy za granicą. Taki urlop został mu udzielony raz, w okresie od 1 maja 1990 r. do 8 czerwca 1990 r. W czasie tego urlopu przez około miesiąc pracował w Czechach w zakładzie (...) w Z.. Tak jak świadkowie A. G. (1), W. K. (1) i M. C. (1), wnioskodawca pracował w grupie remontowo-budowlanej, która wykonywała różne prace budowlane na terenie Czech. Wnioskodawca, tak jak świadkowie wykonywał roboty budowlane - tynki, wylewki itp. w fabryce części samochodowych. Przejazd pociągiem, a następnie zakwaterowanie w hotelu i wyżywienie na stołówce gwarantował organizator. Za wykonaną pracę wypłacane było wynagrodzenie. Wszystkie formalności związane z wyjazdem za granicę najprawdopodobniej załatwiał Ochotniczy Hufiec Pracy. Wyjazdy z P.

w latach 1988-1990 organizowane były w kilku grupach, korzystało z nich wielu pracowników m.in. wodociągów. Czeska instytucja ubezpieczeniowa nie potwierdziła wnioskodawcy ubezpieczenia społecznego z tego okresu, a ten nie posiada żadnego dokumentu, czy wpisu w legitymacji ubezpieczeniowej dotyczącego charakteru czy okresu tej pracy za granicą.

Przedsiębiorstwo (...) sp. z o.o. w P., mimo że wyrażało zgodę na urlopy bezpłatne dla swoich pracowników nie pośredniczyło, ani nie uczestniczyło w żadnym zakresie w organizowaniu tych wyjazdów za granicę.

Wnioskodawca nadal pracuje w wodociągach, ostatnio na stanowisku aparatuowego uzdatniania wody, wykonując pracę w warunkach szczególnych.

Dowód: 1) Akta organu rentowego:

- Zaświadczenie z dnia 2.12.2014 r.

2) Akta osobowe z (...) sp. z o.o.:

- umowa o pracę z dnia 19.03.1987 r.,

- angaże 1987-2014,

- świadectwa wykonywanych prac w warunkach szczególnych z dnia 17.11.2014 r.

- podanie o urlop bezpłatny z dnia 5.04.1990 r.,

- Karta urlopowa,

3) pismo (...) sp. z o.o. w P. z dnia 21.04.2015 r. k. 23,

4) pismo ZUS O/N. z dnia 28.10.2014 r.

5) zeznania świadków (e-protokół z dnia 17.04.2015 r.):

- W. K. - min. 18,

- A. G. - min. 26,

- M. C. min. 38.

6) zeznania wnioskodawcy (e-protokół z dnia 29.05.2015 r. - 10 min.).

Sąd ustalił też, że organ rentowy decyzją z dnia 30 listopada 2004 r. ustalił kapitał początkowy wnioskodawcy. W decyzji tej za udowodnione przyjęto na dzień 1 stycznia

1999 r. okresy składkowe w wymiarze 24 lat, 11 miesięcy i 22 dni oraz nieskładkowe

w wymiarze 1 miesiąca i 3 dni. W związku z dokumentacją dołączoną do wniosku emerytalnego organ rentowy zweryfikował okresy ubezpieczeniowe przyjęte przy ustalaniu kapitału początkowego. Różnica dotyczy okresu zatrudnienia wnioskodawcy w firmie (...) -7” w P. w okresie od 27 sierpnia 1982 r. do 5 stycznia 1983 r. (4 miesiące 10 dni) oraz w firmie (...) w P. w okresie od 29 października do 21 grudnia 1985 r. (24 dni).

Dowód: 1) Akta organu rentowego (kapitałowe):

- decyzja kapitałowa z dnia 30.11.2014 r.,

2) pismo ZUS O/R. z dnia 29.04.2015 r. k. 25,

3) zeznania wnioskodawcy (e-protokół z dnia 29.05.2015 r. - 10 min.).

Ustaleń tych Sąd dokonał na podstawie dokumentów urzędowych zgromadzonych

w aktach emerytalnych oraz aktach osobowych wnioskodawcy. Za wiarygodne Sąd uznał też zeznania świadków oraz wnioskodawcy w zakresie dotyczącym korzystania przez nich na początku lat 90-tych XX wieku z urlopu bezpłatnego w macierzystym zakładzie tj. Przedsiębiorstwie (...) w P. oraz wyjazdu do pracy

w Czechach. Niemniej zeznania te okazały się niewystarczające do oceny na jakich zasadach odbywało się ich zatrudnienie za granicą, w szczególności czy podlegali wówczas ubezpieczeniom społecznym z tego tytułu.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie wnioskodawcy M. F. należy uznać za uzasadnione.

Na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

Emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa (ust. 2 art. 184).

Zgodnie z art. 32 ust. 1 powołanej wyżej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2 i 3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 ust. 2 i 3.

Wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (ust. 4 art. 32). Przepisy dotychczasowe to rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). W myśl § 3 powołanego rozporządzenia za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej "wymaganym okresem zatrudnienia", uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia.

Wnioskodawca M. F. wykazał, iż ukończył 60 lat oraz posiada 15-letni staż pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. W toku rozpoznawania sprawy przed organem rentowym sporny okazał się ogólny staż ubezpieczeniowy.

Sąd przyjął, odmiennie niż organ rentowy, że wnioskodawca spełnia warunki do przyznania emerytury na wskazanych na wstępie zasadach z art. 184 w zw. z art. 32 cyt. ustawy, legitymuje się bowiem 25-letnim stażem ubezpieczeniowym (okresami składkowymi i nieskładkowymi).

Istota sporu sprowadzała się do ustalenia stażu ubezpieczeniowego wnioskodawcy w związku z jego pracą za granicą w latach: 1982 r., 1984/1985 oraz w 1990 r.

Na podstawie zachowanej oryginalnej dokumentacji osobowej Sąd przyjął, że w latach 80-tych XX wieku wnioskodawca dwa razy wyjeżdżał do pracy na budowie eksportowej w Iraku, przy czym każdorazowo były to wyjazdy w ramach zatrudnienia u macierzystego pracodawcy. (...), na których pracował nadzorowane były przez firmę (...), niemniej wnioskodawca zatrudniany był przez swoich pracodawców, to oni ponosili wszelkie koszty związane z tymi wyjazdami oraz rozliczali czas pracy wnioskodawcy. W związku z tymi wyjazdami wnioskodawca nie korzystał z urlopu bezpłatnego u macierzystego pracodawcy i żaden z nich tj. ani firma (...) - 7" w P., ani Przedsiębiorstwo Budownictwa (...) w P. nie wykazało jakiegokolwiek przerwy w zatrudnieniu wnioskodawcy. W związku z wyjazdami za granicę zmieniały się jedynie warunki zatrudnienia co do miejsca i czasu pracy oraz wynagrodzenia. W rezultacie brak jakiegokolwiek podstawy do przyjęcia, że wnioskodawca w trakcie kontraktu tj. w okresie od 26 sierpnia 1982 r. do 16 grudnia 1982 r. oraz po powrocie z drugiego kontraktu w okresie od 29 października do 21 grudnia 1985 r. był wyłączony z ubezpieczenia społecznego jako pracownik.

W ocenie Sądu organ rentowy bezzasadnie nie uwzględnił przy ustalaniu ogólnego stażu pracy wnioskodawcy okresu m.in. tzw. rozliczeń po eksporcie przypadających we wskazanych wyżej okresach. Pierwszy okres obejmuje czasokres pracy za granicą od 26 sierpnia 1982 r. do 16 grudnia 1982 r., kiedy to wnioskodawca wrócił do kraju oraz dni wolne po eksporcie z tytułu różnic czasu pracy od 17 grudnia 1982 r. do 5 stycznia 1983 r. Natomiast drugi okres od 29 października do 21 grudnia 1985 r., to dni urlopu wypoczynkowego dewizowego oraz dni wolne po eksporcie z tytułu różnic czasu pracy. Niewątpliwie okres „rozliczeń po eksporcie” nie został wymieniony jako składkowy w art. 6 czy też jako nieskładkowy w art. 7 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Bezsporne jest też, że okres zatrudnienia na budowie eksportowej może zostać zaliczony do stażu pracy w warunkach szczególnych, jednakże okres takiej pracy nie może zostać wydłużony o okres niewykorzystanego urlopu wypoczynkowego, do którego pracownik nabył prawo z tytułu pracy eksportowej jak i z tytułu różnic w czasie pracy. Pracownikom przysługiwały z tych tytułów jedynie ekwiwalenty pieniężne, które jednak nie stanowiły o przedłużeniu terminowej umowy o pracę. Stanowiły jedynie podstawę do wydłużenia urlopu bezpłatnego udzielanego przez macierzystego pracodawcę. Tego typu urlop nie został przez ustawodawcę wskazany też jako okres nieskładkowy w art. 7 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W sprawie wnioskodawcy występuje jednak nieco inna sytuacja, nie korzystał on bowiem z urlopu bezpłatnego, cały czas pozostawał w zatrudnieniu w przedsiębiorstwie, które zatrudniało go też za granicą. W związku z tym Sąd zaliczył wnioskodawcy do stażu pracy służącego dla celów emerytalnych sporne okresy tj. od 26 sierpnia do 16 grudnia 1982 r. (3 miesiące 20 dni) oraz od 29 października do 21 grudnia 1985 r. (1 miesiąc, 22 dni).

Stosownie do treści § 10 ust 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r. w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem (Dz. U. 1990r. Nr 44, poz. 259 j.t.), jeżeli czas pracy na budowie (przy wykonywaniu usługi) eksportowej jest dłuższy niż 42 godziny na tydzień, pracownikowi przysługuje czas wolny od pracy w wymiarze stanowiącym różnicę między obowiązującym go tygodniowym wymiarem czasu pracy a 42-godzinnym tygodniowym wymiarem czasu pracy. Jednostka kierująca winna w tego typu przypadku udzielić pracownikowi czasu wolnego w okresie zatrudnienia za granicą przy zachowaniu przez pracownika prawa do wynagrodzenia walutowego (ust. 3 powołanego rozporządzenia). Jeżeli z przyczyn organizacyjno-produkcyjnych nie jest możliwe udzielenie czasu wolnego za granicą, to wtedy – stosownie do treści § 10 ust. 4 w/w rozporządzenia – następuje przedłużenie urlopu bezpłatnego w macierzystym zakładzie pracy odpowiednio do wymiaru nieudzielonego czasu wolnego od pracy, a pracownikowi przysługuje od jednostki kierującej ekwiwalent pieniężny w walucie, obliczony jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy na podstawie wynagrodzenia przysługującego pracownikowi w czasie zatrudnienia za granicą. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 22 maja 2013 r., sygn. akt III UZP 1/13 stwierdził, że okres urlopu bezpłatnego udzielonego pracownikowi w macierzystym zakładzie pracy w wymiarze równym liczbie nieudzielonych w czasie zatrudnienia za granicą dni wolnych od pracy, przewidziany w § 9 ust. 4 powołanego rozporządzenia nie stanowi okresu składkowego przewidzianego w art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W uzasadnieniu uchwały wskazano, iż pracownicy polscy zatrudnieni za granicą pozostawali w dwu stosunkach pracy - w terminowym zatrudnieniu przez jednostkę kierującą oraz na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w zakładzie macierzystym. Specjalne warunki zatrudnienia, kształtowane przepisami rozporządzenia, dotyczyły - w zakresie upoważnienia ustawowego - wyłącznie skierowania do pracy za granicą i tylko czasu skierowania. Przedmiot rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 1974 r., którym ustalono uprawnienie do urlopu bezpłatnego w zamian za dni wolne, mieszczący się w zakresie delegacji wynikającej z art. 298 k.p., mógł obejmować specjalne ukształtowanie statusu pracowniczego tylko pracowników skierowanych do pracy za granicą i tylko na czas skierowania. Po powrocie z pracy na budowie eksportowej pracownicy związani byli jednym stosunkiem pracy, z macierzystym zakładem pracy, regulowanym przepisami Kodeksu pracy. Jeżeli wykorzystywali wówczas nieudzielone podczas pracy za granicą dni wolne w naturze

i byli zwolnieni z obowiązku świadczenia pracy u macierzystego pracodawcy, uzyskiwali urlop bezpłatny w wymiarze odpowiadającym liczbie "odbieranych" dni wolnych na zasadach przewidzianych w art. 174 § 2 k.p., uwzględniających, że urlop bezpłatny nie jest wliczany do stażu mającego wpływ na uprawnienia pracownicze. Pracownik delegowany do pracy za granicę korzystał u macierzystego pracodawcy z niejednakowo traktowanych przez prawo urlopów bezpłatnych - uprzywilejowanego z mocy przepisów szczególnych urlopu przypadającego na czas delegowania i przedłużającego ten urlop, lecz już udzielanego na ogólnych zasadach urlopu po okresie delegowania (§ 3 ust. 3 w związku z § 9 ust. 4 rozporządzenia). Znaczenie z punktu widzenia stażu, od którego zależą uprawnienia pracownicze miał tylko okres skierowania do pracy za granicą pokrywający się z okresem udzielonego w kraju urlopu bezpłatnego na czas tego zatrudnienia. Należy przyjąć, zdaniem Sądu Najwyższego, że urlop udzielany po okresie pracy za granicą, polegający na umożliwieniu "odebrania" dni wolnych, w pewnym sensie funkcjonalnie powiązany z pracą za granicą, nie miał znaczenia w zakresie stażu pracy wpływającego na uprawnienia pracownicze. W konsekwencji także nie miał wpływu na uprawnienia wynikające z ubezpieczenia społecznego. Okres ten w zakresie ubezpieczenia społecznego nie był okresem składkowym ani nieskładkowym; dla ubezpieczenia społecznego był to okres obojętny. Między macierzystym pracodawcą a pracownikiem korzystającym z urlopu bezpłatnego trwał stosunek ubezpieczenia społecznego, istniejący od nawiązania stosunku pracy do jego ustania (art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 25, poz. 137 ze zm.), jednak w ramach tego stosunku status pracownika korzystającego z urlopu bezpłatnego rozpatrywany jako okres, w którym nie był zobowiązany do wykonywania pracy i nie otrzymywał świadczeń ze stosunku pracy lub z nimi związanych ani też ich surogatów, analizowany w świetle art. 6 ust. 2 lit. a ustawy o emeryturach i rentach, nie był i nie może być obecnie uznany za okres zatrudnienia. Na podstawie szczególnej regulacji przepisu § 15 rozporządzenia (w tekście ustalonym od dnia 10 lipca 1990 r. - § 16 tego rozporządzenia), w czasie urlopu bezpłatnego przypadającego po okresie skierowania do pracy za granicę w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem, pracownik zachowywał dla siebie i członków rodziny prawo do świadczeń społecznej służby zdrowia i do zasiłków rodzinnych oraz przysługujące mu prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Gdyby okres, o którym mowa był okresem ubezpieczenia (składkowym lub nieskładkowym), taka regulacja byłaby oczywiście zbędna.

Odnosząc te rozważania do nin. sprawy Sąd Okręgowy uznał, że brak podstaw do wyłączenia z okresu ubezpieczenia pracowniczego wnioskodawcy wymienionych wyżej okresów, gdyż nie korzystał on z urlopu bezpłatnego. W tym miejscu należy odnieść się jeszcze do § 3 ust. 1 ww. rozporządzenia z dnia 27 grudnia 1974 r., zgodnie z którym zakład pracy, który zatrudnia pracownika skierowanego do pracy za granicą, zwany „macierzystym zakładem pracy”, udziela pracownikowi na okres skierowania do pracy za granicą urlopu bezpłatnego. Okres urlopu bezpłatnego, o którym mowa w ust. 1, a także przypadający bezpośrednio po zakończeniu tego urlopu okres niezdolności do pracy z powodu choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną - wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, jeżeli pracownik podejmie zatrudnienie w macierzystym zakładzie pracy w terminie określonym w ust. 5 - 14 dni (ust. 4).

Natomiast Sąd nie podzielił stanowiska wnioskodawcy co do uwzględnienia okresu zatrudnienia na terenie Czech w maju 1990 r. Faktu tego zatrudnienia wnioskodawca nie wykazał żadnymi dowodami.

W § 22 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. Nr 237, poz. 1412) wskazano środki dowodowe stwierdzające okresy zatrudnienia, w szczególności okresy składkowe tj. świadectwo pracy, zaświadczenia płatnika składek lub innego właściwego organu, legitymację ubezpieczeniową, związków zawodowych, służbową lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić takie okresy.

Z braku jakiegokolwiek dokumentacji z okresu zatrudnienia na terenie Czech, poza faktem skorzystania z urlopu bezpłatnego u macierzystego pracodawcy, nie ma możliwości ustalenia kiedy i na jakich zasadach odbywało się to zatrudnienie. Sąd Najwyższy w wyroku

z dnia 4 lipca 2007 r. (II UK 36/07 LEX nr 390123) przyjął m.in., „że w postępowaniu cywilnym przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych w sprawie o przeliczenie wysokości emerytury możliwe jest dopuszczenie i przeprowadzenie wszelkich dowodów, w tym także dowodu z zeznań świadków lub przesłuchania samego wnioskodawcy. Nie jest jednak możliwe przeliczenie wysokości emerytury w oparciu o jakąś hipotetyczną uśrednioną wielkość premii uzyskiwanej przez ubezpieczonego, wywiedzioną z wysokości premii wypłaconych innym pracownikom. Dla celów obliczenia wysokości emerytury organ rentowy musi dysponować pewnymi danymi co do wysokości dochodów ubezpieczonego stanowiących podstawę obliczenia wysokości świadczeń emerytalnych. Wprawdzie w postępowaniu cywilnym sąd nie jest związany takimi ograniczeniami w dowodzeniu, jakie odnoszą się do organu rentowego w postępowaniu rentowym, jednak ustalenia dokonywane przez sąd muszą być oparte na konkretnych dowodach. Stosunek pracy ma bowiem zawsze charakter indywidualny, określone warunki zatrudnienia mają charakter niepowtarzalny, ponieważ zostały ustalone między pracodawcą i konkretnym pracownikiem. Uśrednione obliczenie wysokości wynagrodzenia - oparte na wynagrodzeniu otrzymanym przez innych pracowników - nie może oddać indywidualnych cech właściwych dla danego stosunku pracy.(...)”

Orzeczenie to można też odnieść do sytuacji wnioskodawcy w zakresie także samego faktu zatrudnienia. Tym bardziej, że wnioskodawcą sam nie pamięta w jakim dokładnie okresie świadczył pracę za granicą, czy okres tego zatrudnienia pokrywał się z okresem udzielonego urlopu bezpłatnego.

Poza tym istotne dla rozstrzygnięcia okazało się stanowisko czeskiej instytucji ubezpieczeniowej, która również nie potwierdziła, z braku wystarczających informacji, okresu zatrudnienia wnioskodawcy.

Okres ubezpieczenia z tytułu zatrudnienia za granicą podlega zsumowaniu z polskimi okresami ubezpieczenia, a to zgodnie z art. 6 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. U. UE nr L 166/1 z dnia 30 kwietnia 2004 r.) oraz art. 12 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonania Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Istota tych przepisów sprowadza się do tego, że koordynacja akceptuje różnice istniejące pomiędzy poszczególnymi systemami i jednocześnie wprowadza instrumenty prawne, które pozwalają na współistnienie tych systemów. Jednym z takich instrumentów jest przewidziana w art. 6 rozporządzenia 883/2004 zasada sumowania okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub zamieszkania, która ma wpływ zarówno na nabycie prawa do świadczenia, jak i na jego wysokość. W przepisie tym przyjęto bowiem, że o ile niniejsze rozporządzenie nie stanowi inaczej, właściwa instytucja Państwa Członkowskiego, której ustawodawstwo uzależnia:

- nabycie, zachowanie, przysługiwanie lub odzyskanie prawa do świadczeń,
- objęcie przez ustawodawstwo, lub
- dostęp do lub zwolnienie z ubezpieczenia obowiązkowego, fakultatywnego

kontynuowanego lub dobrowolnego,

od spełnienia okresów ubezpieczenia, zatrudnienia, pracy na własny rachunek lub zamieszkania, bierze pod uwagę w niezbędnym zakresie okresy ubezpieczenia, zatrudnienia, pracy na własny rachunek lub zamieszkania spełnione na podstawie ustawodawstwa każdego innego Państwa Członkowskiego, tak jakby były to okresy spełnione na podstawie stosowanego przez nie ustawodawstwa.

Ponieważ krajowe systemy zabezpieczenia społecznego uzależniają z reguły nabycie i zachowanie prawa do świadczeń od długości okresu ubezpieczenia, mogłyby powstać sytuacje, że pracownik migrujący, mimo że opłacał składki na ubezpieczenie społeczne, mógłby nie uzyskać prawa do świadczeń wskutek braku odpowiedniego stażu wymaganego do przyznania świadczeń, gdyż składki te nie były opłacane na rzecz jednego państwa. Aby umożliwić migrującym pracownikom spełnienie warunków niezbędnych do nabycia prawa do świadczeń, powołane rozporządzenie stanowi, że w celu nabycia, zachowania lub odzyskania prawa do

świadczeń właściwa instytucja powinna uwzględnić w koniecznym zakresie okresy ubezpieczenia, zatrudnienia lub zamieszkiwania uznane przez ustawodawstwo jakiegokolwiek państwa członkowskiego i traktować je tak, jakby miały one miejsce

w ramach ustawodawstwa stosowanego przez właściwą instytucję. W konsekwencji przyjmuje się, że wszystkie okresy ubezpieczenia zaliczone w innym państwie członkowskim są uznawane za prawomocnie przebyte pod działaniem ustawodawstwa stosowanego przez właściwą instytucję. Zatem na podstawie unijnej techniki uwzględniania zagranicznych okresów ubezpieczenia - zagraniczne okresy ubezpieczenia przebyte w innym państwie członkowskim UE/EFTA mają być traktowane tak jak „własne” okresy ubezpieczenia. Wnioskodawca jednak nie wykazał takich okresów.

Niemniej uwzględniając sporne okresy zatrudnienia w związku z dwoma pierwszymi wyjazdami za granicę Sąd przyjął, że wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 r. wykazał 25 lat i 5 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Do uwzględnionego przez organ rentowy okresu 24 lat, 6 miesięcy i 23 dni Sąd doliczył okres od 26 sierpnia do 16 grudnia 1982 r. (3 miesiące 20 dni) oraz od 29 października do 21 grudnia 1985 r. (1 miesiąc, 22 dni). Tym samym wnioskodawca spełnił warunki do nabycia emerytury określone w powołanych na wstępie przepisach ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu.

W tym stanie rzeczy Sąd uznał, że odwołanie wnioskodawcy zasługuje na uwzględnienie i na mocy powołanych przepisów w zw. z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję, przyznając mu prawo do emerytury od 2 stycznia 2015 r. tj. osiągnięcia wieku emerytalnego, o czym orzeczono w pkt I-szym wyroku.

Zgodnie z art. 118 ust. 1 i 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, z uwzględnieniem ust. 2 i 3 oraz art. 120. W razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego.

Kierując się tym przepisem oraz uwzględniając wcześniejsze rozważania Sąd uznał, że ustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (przeprowadzenie dowodu z dokumentacji osobowej oraz zeznań świadków i ich ocena, jak też uzyskanie potwierdzenia ubezpieczenia z czeskiej instytucji ubezpieczeniowej) zwalniają organ rentowy z odpowiedzialności za opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia emerytalnego wnioskodawcy. Orzeczenie w tym zakresie zawarto w pkt II-im wyroku.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania w pkt III-im wyroku znajduje uzasadnienie w treści art. 98 k.p.c. i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. tj. z 2013 r. poz. 490) - § 11 ust. 2 w zw. § 2 ust. 2. Sąd uznał, iż pełnomocnik wnioskodawcy aktywnie reprezentował swego mocodawcę. Składane wnioski dowodowe zmierzały do szybkiego i rzetelnego wyjaśnienia sprawy. Stąd Sąd czterokrotnie zwiększył minimalną stawkę opłaty z tytułu zastępstwa procesowego.